

„Minulosť vzdeláva“

Dni európskeho kultúrneho dedičstva 2020 na Slovensku

2. tlačová správa

Miesto konania DEKD: celé územie Slovenskej republiky

Termín konania DEKD: 1.-30. september 2020

Hostujúce mesto otváracieho ceremoniálu: Piešťany

Termín a miesto konania otváracieho ceremoniálu: 8. september o 17.00 hod., Dom umenia v Piešťanoch

Dni európskeho kultúrneho dedičstva (DEKD) sa konajú v 50 štátoch Európy, ktoré podpísali Európsky kultúrny dohovor. Slovensko sa pripojilo k usporiadateľom DEKD v roku 1993.

V tomto roku na Slovensku v rámci DEKD oslávime históriu a vzdelanie pod témou „**Minulosť vzdeláva**“ (ide o voľný preklad anglického originálu "Heritage and education"). Vzdelanie je esenciálnou súčasťou iniciatívy DEKD už od začiatku. Máme príležitosť ukázať kultúrne dedičstvo ako nástroj na učenie a inšpiráciu pre budúcnosť. Vzdelávanie je dnes viac uniformné, ako v minulosti. Unikátnosť miesta, kde má človek korene, je podhodnotená. Bolo by poučné pozrieť sa aj do histórie vzdelávania - ako sme si v našich končinách po generácie odovzdávali informácie. Podmienkou konania aktivity DEKD je označenie miesta v čase ich konania logom DEKD. Do tohto ročníka bolo prihlásených viac ako 260 aktivít. Ich databáza je prístupná na stránke www.dekd.sk

Koordináciu aktivít na území Slovenskej republiky zabezpečuje ICOMOS Slovensko a Združenie historických miest a obcí Slovenska.

Generálnymi partnermi podujatia sú Ministerstvo kultúry SR, Pamiatkový úrad SR a Slovenské národné múzeum. Hlavnými partnermi podujatia sú Fakulta architektúry STU v Bratislave, Pamiatky a múzeá, Nadácia SPP pre budúcnosť, Štátny archív v Trnave, Národný Trust, Mesto Piešťany, Dom umenia Piešťany a Lúčnica.

V **Banskobystrickom kraji** sa uskutoční spolu 50 aktivít, napríklad:

- 20. septembra o 16.00 hod. sa uskutoční v Bábkovom divadle Na rázcestí v Banskej Bystrici divadelná inscenácia pre deti od 2 do 5 rokov pod názvom **Šepoty lesa**. Vznikla v spolupráci s tvorivým poľským tímom pod vedením režisérky Honoraty Mikoszy. Divadelné rozprávanie o živote stromov je šiestym dielom divadelného cyklu pre batoľatá.

- 21. septembra sa v škole umeleckého priemyslu na Akademickej ulici 13 v Banskej Štiavnici uskutoční o 14.00 hod. vernisáž výstavy **Tradícia s perspektívou – cesta k vzdelaniu**. Výstava študentských a pedagogických prác so zámerom predstaviť novovznikajúcu Školu umeleckého priemyslu v Banskej Štiavnici bude trvať do 9. októbra.

V **Bratislavskom kraji** sa uskutoční 13 aktivít, napríklad:

- Rehoľa menších bratov Františkánov pripravila na 19. septembra v čase od 15.00 do 16.30 hod. odborný výklad a sprevádzanie priestormi františkánskeho Kostola Zvestovania Pána pod názvom **Odkryvanie pokladov františkánskeho kostola v Bratislave**. Návštevník bude mať možnosť nazrieť aj do kaplnky sv. Jána evanjelistu postavenú podľa vzoru Sainte Chapelle v Paríži. Okrem

kostola a jeho kaplniek bude prítomným sprístupnená aj Chrámová klenotnica a novoootvorená výstava, ktoré svojim obsahom ponúkajú vzácne listinné dokumenty a liturgické predmety z kostola a kláštora. Celú prehliadku návštevníkom zintenzívnia moderné technológie, ktoré vďaka interaktívnej ploche a 3D virtuálnej realite pútavo sprostredkujú poklady histórie a súčasnosti klenoty, ktorým františkánsky kostol v Bratislave naozaj je.

- 30. septembra v čase od 15.00 do 16.30 hod. bude na Katedre architektúry Stavebnej fakulty STU prednáška **Budovy YMCA a YWCA v Bratislave - architektúra najstaršej svetovej organizácie pre mladých** o architektúre historicky najstaršej a najväčšej medzinárodnej mládežníckej organizácie, ktorá budovala svoje domovy po celom svete. V Bratislave postavila dve budovy. Domov pre mladých mužov na Šancovej ulici bol prvou budovou YMCA na území kontinentálnej Európy a je národnou kultúrnou pamiatkou. Budúci rok oslávime 100. výročie založenia samostatnej československej odnože YMCA a YWCA.

V **Košickom kraji** sa uskutoční 32 aktivít, napríklad:

- Občianske združenie Kláštorisko pripravilo počas celého mesiaca september sprístupnenú **Virtuálnu prehliadku kláštorom kartuziánov**. Kláštorisko ("Lapis refugii", 1299 - 1543) je v regióne V4 najvyššie položený kláštor a najstaršia pamiatka kartuziánov na Slovensku. Unikát s najväčším počtom archeologických nálezov kachlíc z kachľových pecí v strednej Európe, knižných kovaní a nástrojov z dielne mlčanlivého mníšskeho rádu, ale aj pamiatok z vojnových čias lúpežných rytierov a husitsko-bratrských nájazdov, sa nachádza na okraji pravekého a protitatarského opevnenia. Návštevníkom bude prezentovaný doterajší výskum aj s pomocou jednoduchého nalogovania sa na 2D a 3D animácie s predpokladaným zvláštnym pohľadom stredovekého kláštora a jeho okolia.

- Univerzita Pavla Jozefa Šafárika uvedie 21. septembra v čase od 13.00 do 16.00 hod. výstavu fotografií a prednášku prezentujúcu históriu a univerzitné tradície v Košiciach pod názvom **História a tradície Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**. Podujatím verejnosti pripomíname 360. výročie potvrdenia prvej košickej univerzity vydaním Zlatej buly Leopoldom I..

V **Nitrianskom kraji** sa uskutoční 45 aktivít, napríklad:

- 12. septembra o 10.00 hod. sa uskutoční **Komentovaná prehliadka r. k. Kostola sv. Juraja v Kostolčanoch pod Tríbečom** s odborným výkladom týkajúcim sa obnovy tejto národnej kultúrnej pamiatky (priestory sú sprístupnené verejnosti špeciálne pre túto aktivitu DEKD) zabezpečeným Krajským pamiatkovým úradom v Nitre a následným výstupom na hrad Gýmeš v sprievode archeológa Pamiatkového úradu SR.

- Krajský pamiatkový úrad v Nitre pripravil 17. septembra o 17.00 hod. **Komentovanú prehliadku Kluchovho paláca**. Objekt kanónie sa nachádza v mestskej pamiatkovej rezervácii mesta Nitra, v urbanistickej štruktúre miestnej časti označovanej ako „Horné mesto“. Objekt je súčasťou neúplnej radovej zástavby dnešnej Samovej ulice a tvorí dôležitý dominantný bod na konci námestia. Architektúra objektu v exponovanej polohe nárožia je výtvarne akcentovaná plastikou atlanta, slangovo nazývaného „Corgoň“. Objekt vypovedá o historických stavebných technológiách a typológii obytného priestoru kanonikov a cirkevných hodnostárov. Priestory sú sprístupnené verejnosti špeciálne pre túto aktivitu DEKD.

V **Prešovskom kraji** sa uskutoční 7 aktivít, napríklad:

- OZ Malý princ pripravilo 5. septembra v čase od 9.30 do 18.00 hod. miestne slávnosti na trávnej ploche pri Podtatranskom múzeu v Poprade pod názvom **Deň histórie a tradícií – Návrat ku koreňom**. Vystúpia renomovaní šermiari zo Slovenskej turnajovej spoločnosti, ktorí predvedú historické súboje, odievanie, ale aj výkon útrpného práva, teda mučenie a popravu. Vystúpi skupina Vrbovské Vríby s dobovou hudbou a skupina Fringia bude predvádzať dobové tance. Návštevníci akcie budú mať možnosť zastrieľať si z luku s asistenciou profesionálnych inštruktorov. Súčasťou programu bude aj historická kuchyňa. Pre deti bude pripravený detský kútik s náučno- zábavnými hrami, ktoré sa budú týkať histórie a tradícií.

- V dňoch od 21. do 24. septembra budú prebiehať v Podtatranskom múzeu v Poprade v čase od 9.00 do 14.00 hod. tvorivé dielne **Herbár – farebná cesta za poznáním**. Riešenie tvorivých úloh hravo-náučnou formou ponúkne návštevníkovi zážitok z poznávania biologickej rozmanitosti. Celková koncepcia tvorivej dielne je doplnená o lektorovanú prehliadku výstavy a vytvára žiakom primerané podmienky na aktívne osvojovanie si vedomostí. Výroba vlastného herbaria. Podujatie je určené pre vopred objednané školské kolektívy.

V Trenčianskom kraji sa uskutoční 25 aktivít, napríklad:

- 5. septembra sa v Handlovej uskutoční na Ulici Prievidzskej 48 – 50 v čase od 9.30 do 15.30 sprevádzanie rekonštrukciou tradičnej nemeckej architektúry pod názvom **Minulosť vzdeláva architektúrou – nadýchajte sa vôňe histórie**. V roku 2013 primátor mesta ocenil aktivitu Handlovčana, pána Andreja Jedlovského, cenou primátora za rekonštrukciu klasickej nemeckej architektúry. V rámci DEKD ponúka obyvateľom návštevu a prehliadku s výkladom v priestoroch svojho domu, kde za niekoľko rokov nazhromaždil veľa pôvodných artefaktov.

- Pracovníci Krajského pamiatkového úradu Trenčín priblížia 18. septembra v čase od 11.00 do 14.00 hod. účastníkom aktivity **Pruské odkrýva svoje poklady** kultúrne pamiatky Obce Pruské: rímskokatolícky Kostol sv. Petra a Pavla s ohradovým múrom a budovou fary, areál františkánskeho kostola s kryptou Hugolína Gavloviča a celým areálom, v ktorom sa nachádza aj kláštor (v súčasnosti využívaný ako DSS) a areál kaštieľa s parkom, v ktorom sídli stredná odborná škola. Všetky uvedené kultúrne pamiatky sú sústredené v centre obce a dotvárajú jej historický charakter.

V Trnavskom kraji sa uskutoční 77 aktivít, napríklad:

- Mesto Hlohovec, Mestské kultúrne centrum Hlohovec, Vlastivedné múzeum Hlohovec, Hvezdáreň a planetárium Milana Rastislava Štefánika v Hlohovci, o.z. EX LIBRIS AD PERSONAM HLOHOVEC, a o.z. Zámok Hlohovec zorganizovali 25. septembra v čase od 8.00 do 16.00 hod. podujatie **Dni európskeho kultúrneho dedičstva v Hlohovci**. Program zahŕňa bezplatné prehliadky Hlohovského zámku so sprievodcom, bezplatnú prehliadku výstavy „Náčinia a náradia starých povolání a remesiel“. V čase od 11.30 do 12.30 hod. bude možné pozorovať Slnko a slnečné protuberancie špeciálnym astroďalekohľadom. Mgr. Karol Petrík bude mať o 10.00 hod. prednášku Virtuálny vesmír. Okrem toho bude možné navštíviť čítania o historických osobnostiach spätých s Hlohovským zámkom v réžii PhDr. Mariána Kamenčíka: Kronikár úspechov vojnového ťaženia Osmanov Európou Evliya Čelebi, Matej Cedák ako kastelán hlohovského hradu, Kapitán hlohovského hradu počas obliehania Osmanmi István Bogyo, Cestovateľ a dobrodruh Alojz Medňanský ako hosť Hlohovského zámku, Helena Oberndorff Erdödy a jej spomienky. Ďalej bude možné absolvovať bezplatné prehliadky vo Vlastivednom múzeu, v čase od 14.00 do 18.00 hod. bude sprístupnená vyhliadková veža. V Hvezdárni a planetáriu M.R. Štefánika bude v čase od 18.00 do 19.30 hod. multimediálny astronomický program, vstupné 2 €.

- 29. septembra o 17.00 hod. pripravili Štátny archív v Trnave v spolupráci s Bachovou spoločnosťou na Slovensku pri príležitosti jubilejného 25. ročníka medzinárodného hudobného festivalu Trnavské organové dni výstavu **Kráľovský hudobný nástroj v slobodnom kráľovskom meste**. Výstava ponúkne návštevníkom retrospektívny pohľad do zákulisia príprav i samotného priebehu jednotlivých ročníkov hudobného festivalu. Dopĺňať ju budú ďalšie zaujímavé archívne dokumenty k dejinám hudby v Trnave, pretože Trnava bola v minulosti a je aj v súčasnosti Mestom hudby. Výstava bude pre verejnosť sprístupnená v Štátnom archíve v Trnave do konca roka 2020.

- Štátny archív v Trnave zorganizoval 30. septembra o 16.30 hod. prehliadku poslednej budovy detskej opatrovne na Haulíkovej 1 spojenú s prednáškou **o začiatkoch predškolskej výchovy v Trnave**. Priestory sú sprístupnené verejnosti špeciálne pre túto aktivitu DEKD.

- Počas septembra sa už tradične uskutoční v Trnave cyklus prednášok **O Trnave pod vežou**, ktorý odкрýva laickej verejnosti menej známe, ale pozoruhodné udalosti a témy z histórie Trnavy. Podujatie pripravil Štátny archív v Trnave v spolupráci s Mestom Trnava:

10. 9. Štátna odborná škola pre ženské povolania v Trnave (Mgr. Barbora Kollárová)

16.9. Ako Trnavčania na začiatku novoveku komunikovali - vzájomne i s okolitým svetom a čo sa dozvedeli (Doc. PhDr. Juraj Roháč, CSc.)

17.9. Hriešni ľudia slobodného kráľovského mesta trnavského (PhDr. Júlia Ragačová)

18.9. Trnavskí zlatnícki majstri a ich produkcia v 16. storočí (PhDr. Radoslav Ragač, PhD.)

21.9. Tradičné povolanie čižmárov v Trnave v 17.-19. storočí (Mgr. Simona Anderáková, PhD.)

22.9. Menej známe šľachtické rody pôsobiace v Trnave v 16.-18. storočí (Denis Pongrácz)

24.9. Verejné tajomstvá verejných domov v Trnave (Mgr. Katarína Boledovičová, PhD.)

28.9. Veľká vojna v živote trnavských gymnazistov (Mgr. Jakub Roháč)

Prednášky sa začínajú vždy o 17.00 hod. na Štefánikovej ulici 7 v Trnave.

V **Žilinskom kraji** sa uskutoční 16 aktivít, napríklad:

- 17. septembra o 17.00 hod. sa uskutoční v záhrade Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva na Školskej ulici 4 v Liptovskom Mikuláši Prednáška **Fiat Lux (Budiž svetlo)** spojená s praktickými ukážkami archaickej techniky zapaľovania ohňa pomocou kresadla a prehľadom historických zdrojov osvetlenia používaných pri prieskume jaskýň na Slovensku v minulosti. Táto aktivita DEKD ponúka možnosť osobne si vyskúšať vznietenie ohňa pomocou kresadla. Podujatie sa koná v doobedných hodinách pre školy, podvečer pre verejnosť.

- Mesto Trstená zorganizovalo 18. septembra o 10.00 hod. **Hrnčiarsku slávnosť**. Podujatie oživuje a zachováva hrnčiarsku tradíciu Trstenej. Počas podujatia sa budú konať tvorivé dielne, ukážky keramického remesla, atrakcie pre deti súvisiace s hlinou, keramikou, hrami starých otcov a tradičný remeselný jarmok spojený s prezentáciou remeselnej výroby. Pálenie výrobkov sa uskutoční v hrnčiarskej peci priamo na námestí. Podujatie je voľne prístupné pre širokú verejnosť. Súčasťou podujatia bude výroba nadrozmerného tradičného výrobku trstenskej keramiky.